

Motion till riksdagen 2010/11:K407

av **Gustav Blix (M)**

Personval på riktigt

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att dagens personvalsspärrear bör avskaffas till riksdag, kommun, landsting och Europaparlament.

Motivering

Personvalsinslaget i det svenska valsystemet var länge mycket svagt jämfört med andra länder. Väljaren hade visserligen rätt att stryka eller lägga till namn på partiernas anmälda valsedlar, men systemet för rösträkning gjorde dessa ändringar nästan betydelselösa annat än som protestyttringar. Efter många års intensiv debatt och efter en försöksverksamhet i vissa kommunalval 1994 infördes ett stärkt personvalsinslag i alla allmänna val från och med 1998. Medborgarna gavs därmed möjlighet – men inte skyldighet – att sätta ett kryss för den person på valsedeln som de önskar bli invald först av alla. Samtidigt infördes dock en allvarlig begränsning genom kravet att minst 5 procent av ett partis väljare i den aktuella valkretsen måste sätta kryss för en viss kandidat för att han eller hon ska kunna bli invald genom personvalet. I riksdagsvalet är detta krav ännu högre – där måste hela 8 procent av väljarna sätta kryss för att kandidaten ska få förtur vid mandatfördelningen.

De höga spärrarna gör att många av de valhandlingar som svenska medborgare väljer att göra på valdagen inte får någon som helst praktisk betydelse. Med den nuvarande ordningen valdes endast ett fåtal av 349 ledamöter in i riksdagen 2010 till följd av medborgarnas kryss. På liknande sätt var det även i riksdagsvalet 2006. En analys av valet 2006 som genomfördes av riksdagens utredningstjänst visade, att utan spärren hade totalt 78 ledamöter valts med personröster i valet 2006. Någon liknande analys av valet 2010 har ännu inte publicerats. Men om spärren inte hade funnits hade sannolikt fler riksdagsledamöter valts via personval även i riksdagsvalet 2010 än vad som nu

Fel! Okänt namn på

blev fallet. Men istället fick medborgarnas uttalade vilja inte något genomslag. Det är enligt min mening odemokratiskt.

Under ett antal år hade Grundlagsutredningen haft i uppdrag att göra en översyn av den svenska grundlagen och det svenska valsystemet. Som underlag för sitt arbete lät utredningen fil.dr Peder Nielsen göra en forskningsrapport med titeln "Ett decennium med personval" som överlämnades till utredningen i maj 2007. Där konstaterar Nielsen att kandidater med utländsk bakgrund hör till dem som skulle gynnas mest om personvalsspärren togs bort. Med utländsk bakgrund menas här att båda föräldrarna är födda utomlands. Antalet ledamöter med utländsk bakgrund skulle nära på ha fördubblats, från dagens 6,0 procent (21 personer) till 11,2 procent (39 personer).

Efter valet 2006 var 47,3 procent av riksdagsledamöterna kvinnor och 53,7 procent män. Genom att avskaffa spärren skulle detta förhållande inte förändras signifikant, enligt Nielsen, även om antalet kvinnor skulle minska något. Däremot skulle riksdagens ålderssammansättning ha påverkats. Nedanstående tabell visar riksdagens åldersfördelning totalt efter 2006 års val och hur åldersfördelningen skulle ha varit om inga spärrar hade funnits. Den största gruppen i den riksdag som valdes 2006 (50–64-åringarna) hade utan spärren fått träda tillbaka för en jämnare åldersfördelning där såväl de yngsta som de äldsta kandidaterna hade gynnats.

Åldersfördelning i riksdagen efter valet 2006 med respektive utan personvalsspärr

Ålder	Andel i procent efter valet 2006	Andel av befolkning	Andel i procent utan personvalsspärr
18–29	4,6	15,1	6,6
30–39	18,3	13,1	20,3
40–49	29,5	13,8	31,2
50–64	44,4	19,4	39,0
65–	3,2	17,8	29,9

Källa: "Ett decennium med personval"(SOU 2007:68), s. 78.

Den 17 december 2008 överlämnade Grundlagsutredningen sitt slutbetänkande "En reformerad grundlag" (SOU 2008:125) till justitieminister Beatrice Ask. Utredningens förslag är en enig uppgörelse mellan samtliga riksdagspartier om att förändra den svenska grundlagen. Utredningens förslag om att spärren för personrösterna i riksdagsvalet skulle sänkas till 5 procent så att en enhetlig spärrnivå för personvalet kommer att gälla för samtliga val kom också att bli regeringens förslag i den proposition med förslag till grundlagsreformer som togs av riksdagen i en första läsning före valet 2006.

Den riksdag som nu valts i valet 2010 har därför att i en andra läsning avgöra om detta förslag även blir verklighet. Detta är möjligen ett myrstege i rätt riktning men kommer inte på något verkligt sätt påverka och förbättra relationen mellan väljare och valda. Tvärtom befästs dagens ordning där medborgarnas val får alltför litet genomslag i verkligheten.

Fel! Okänt namn på

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om att dagens personvalsspärrar till alla val – riksdag, kommun, landsting och Europaparlamentet – avskaffas.

Stockholm den 25 oktober 2010

Gustav Blix (M)